

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.181
Карпатського національного
університету імені Василя
Стефаніка
доктору філологічних наук,
професору, завідувачу кафедри
англійської філології
Бистрову Якову Володимировичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філологічних наук,
професора, завідувача кафедри світової літератури
Львівського національного університету імені Івана Франка
Мацевко-Бекерської Лідії Василівни
на дисертацію Васильків Галини Миколаївни на тему
“Поетика тілесного іконотропізму в сучасному феміністичному дискурсі”,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 035 Філологія з галузі знань 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність обраної теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Васильків Галини Миколаївни “Поетика тілесного іконотропізму в сучасному феміністичному дискурсі” розгортає актуальну в новітньому українському літературознавстві проблематику “осмислення природи образів, за допомогою яких людина сприймає та означає довкілля” (с.14). Субпарадигматика феміністичного (і його ширший контур – сучасність) в художньому просторі органічно вписується у тенденції новопрочитання та реінтерпретації естетичного й академічного канону. Творчий синтез традицій та новаторства у полі літературознавчих досліджень, з одного боку, вияскравлює певний сегмент для глибшого вивчення, а з другого, – значно ускладнює як методологічно-поетологічний контекст, так і його поетикальну призму.

Детальний аналіз дисертації дає підстави зробити висновок про її актуальність, наукову новизну та відповідність науковій темі, в контексті якої було здійснене дослідження, практичне і теоретичне значення отриманих результатів, оцінити ступінь їхньої апробації, а також виявити важливі аспекти, що розширюють науково-методологічні та поетикальні горизонти новочасного вітчизняного літературознавства.

У виразноючу тему свого дослідження, Галина Васильків зосередилася на трьох основних аспектах. По-перше, авторка проаналізувала концепт “тіло”, охарактеризувавши його “як багатовимірний конструкт у парадигмі наукових інтерпретацій”, дослідивши іконотропну семантику та розглянувши основні літературознавчі проекти тілесності з окремим акцентом на феміністичному дискурсі. По-друге, здійснено успішну спробу моделювання “сучасного українського соціокультурного простору” (представленого постмодерними

феміністичними текстами), центрованого в локусі “феміністичного іконотропізму”, зокрема обґрунтовано методологічні принципи для цілісного комплексного аналізу тілесних іконотропів. По-третє, завдяки семіотичному аналізу (поєднаному з низкою актуальних методологічних підходів) авторці дисертації вдалося виявити механізми трансформації тілесного образу в культурний код, репрезентований знаковою системою художнього тексту.

Визначений ракурс дослідження слушно аргументований наявними в гуманітаристиці тенденціями (до яких привертає увагу Г. Васильків), передусім актуалізацією досліджень систем мислення, посиленням зацікавлення процесами рецепції (додамо: й інтерпретації), а також специфікою механізмів моделювання сенсів. Чимало важливих чинників сукупно становлять оригінальний дослідницький простір: активний розвиток когнітивістики, переконливий нарративний поворот, розхитування засновків постмодернізму (із першими, досить несміливими, натяками на Метамодерн) відкривають простір для візуалізації та симуляції реальності. Відтак авторка зосереджується на динаміці культурних і художніх практик, застосувавши міждисциплінарний підхід до аналізу художнього тексту, зокрема для репрезентації механізмів когнітивної метафори у просторі смислотворення.

Дослідження здійснене в межах наукових напрямів освітньо-наукової програми “Філологія”, відповідає тематичним пріоритетам сучасного літературознавства (проблематизація поетики, інтерпретаційних моделей тексту, гендерної проблематики, міждисциплінарних гуманітарних студій тощо), а також засвідчує інтеграцію українського літературознавства у міжнародний науковий простір. Тема дисертації узгоджена з науковими дослідженнями Факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, з темою кафедри української літератури “Актуальні проблеми сучасного літературознавства, українська література в європейському контексті, розвиток західноукраїнського літературного процесу кінця XIX – початку XX століття: художні традиції і тенденції” та з держбюджетною науково-дослідною темою кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства “Літературний процес та творча індивідуальність письменника: компаративний та теоретико-літературний аспекти” (номер державної реєстрації 0112U000597). Тема дисертації затверджена вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 9 від 01.11.2022 року).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та їхня достовірність

Наукові положення дисертації, застосовані прийоми аналізу літературно-художніх творів, основні принципи дослідження феномена тілесного іконотропізму значно доповнюють історико-літературний та методологічний контексти наукового осмислення сучасної літератури. Проекція художнього тексту “як когнітивно-поетикального механізму формування образних і смислових структур” дала авторці дисертації можливість з’ясувати його рецептивні особливості та визначити роль тілесних іконотропів у пізнанні соціокультурної дійсності. Г. Васильків звернулася до новітніх когнітивних досліджень і сформувала власний підхід для осмислення взаємозв’язків між

іконічними та конвенційними типами знаків, застосувавши міждисциплінарний підхід до аналізу художнього тексту. Зокрема, в аналізованій дисертації конкретизована теорія концептуальної метафори (Дж. Лакоффа та М. Джонсона), критично опрацьовані здобутки когнітивістів (Е. Кларка, Е. Есрок, М. Хірагі, М. Тернера, Р. Цура, Д. Міела, М. Хогана та інших), особливо акцентовано на концепції модульного розуму (Е. Спольські), передусім на понятті “іконотропізму” як на узагальненому терміні для впорядкування наявних когнітивних і семіотичних досліджень та подальшого формування актуальної моделі поетологічно-поетикального аналізу.

Галина Васильків дослідила поетику тілесного іконотропізму на матеріалі сучасної української літератури, зосередившись на феміністичному дискурсі романів Марії Матіос (“Солодка Даруся”, “Мама”), Оксани Забужко (“Польові дослідження з українського сексу”, “Музей покинутих секретів”), Галини Петросаняк (“Матриган”) та твору Ірени Карпи (“Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”).

Відповідно до мети й завдань дослідження, авторка застосувала комплекс наукових методів, диференційованих за доцільністю формування наукової концепції та для вивчення поетикальних особливостей іконотропізму в фокусі художньо репрезентованого фемінізму. Приміром, теоретичні аспекти роботи ґрунтуються на дослідженнях тіла, жіночого письма та іконотропної семантики, для поглибленого розкриття тематики дисертації застосовані актуальні методи: герменевтичний, феноменологічний, семіотичного аналізу, міфологічний, рецептивної естетики, феміністичної критики, постколоніальної критики, а також когнітивний підхід у літературознавстві.

Завдяки системному та послідовному поєднанню наявних концептуальних досліджень із уважним прочитанням художнього тексту в призмі феміністичного проекту іконотропізму Галині Васильків вдалося проаналізувати категорії “тіло” і “тілесність” у епістемологічному дискурсі, дослідити формування та розвиток іконотропної семантики в українському літературознавстві, дослідити елементи стилю жіночого письма як чинника конструювання тілесних образів. На матеріалі сучасної української прози представлена значна парадигматика іконотропізму: культурно-філософські коди тілесності в романі Оксани Забужко “Польові дослідження з українського сексу”, іконотропний горизонт тілесності в часових координатах у романі Оксани Забужко “Музей покинутих секретів”, функціонування тілесних іконотропів для репрезентації образу сучасної жінки-матері у творі Ірени Карпи “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою”, тілесний іконотропізм як спосіб пізнати національно-культурні сенси в романі Марії Матіос “Солодка Даруся”, тілесність у семантиці архетипу української матері в контексті воєнного досвіду, що репрезентує роман Марії Матіос “Мама”, а також проблематика історичних травм та націєтворчих процесів у романі Галини Петросаняк “Матриган” в контурі тілесної іконотропізації.

Запропонована схема аналізу літературно-художнього тексту в призмі обраного теоретичного підходу в історико-культурологічній проєкції може слугувати значним внеском у подальше дослідження іконотропізму як із позицій історико-літературних підходів, так і в ракурсі розбудови парадигми новітніх технік аналізу літературно-художнього твору.

Зміст і логічна завершена структура дисертації засвідчують ступінь обґрунтованості та достовірності результатів дослідження, яке здійснила Галина Васильків.

У *Вступі* переконливо обґрунтована актуальність роботи, визначені об'єкт і предмет дослідження, сформульовані мета й завдання дисертаційної праці, показаний її зв'язок з науковими програмами, планами, темами університету і кафедрами української літератури та світової літератури і порівняльного літературознавства, зокрема. Визначені методи дослідження засвідчують і ґрунтовну фахову підготовку дисертантки, і її вміння цілісно змодельовувати дослідницький процес. У вступі також відображені наукова новизна, практична цінність результатів дослідження, а також визначений особистий внесок здобувачки в сучасний літературознавчий дискурс.

У першому розділі дисертації – *“Теоретико-методологічна основа дослідження”* – авторка зосереджується на концепті “тіло” та фокусує дослідницьку призму на багатовимірності цього конструкту в парадигмі наукових інтерпретацій, на аналізі іконотропної семантики, а також на науковому дискурсі тілесності в літературознавстві, зокрема, на домінантах феміністичного підходу. Як слушно зауважує Г. Васильків, “у межах іконотропної концепції тіло розглядають не лише як об'єкт трансляції світоглядних уявлень, а як складний семантичний вузол, що формується на перетині соматичного та психічного, впорядковуючи культуру та свідомість” (с.22). Тож, доцільним є ретельний аналіз проблематики тіла й тілесності у епістемологічному дискурсі (підрозділ 1.1), у процесі чого авторка простежила формування міфологічного світогляду через динаміку явищ “аналогізації” та “асоціативності” у їхніх фольклорних рефлексіях, через осмислення космогонічних уявлень (зокрема, у слов'янському міфологічному просторі чи у лікувальних практиках), через “вписування” людського тіла в семіотичний контур (у дисертації розгорнута ідея М. Гримич про функціонування тіла в “системі світобудови та суспільних відносин”). Для аргументації власного дослідницького підходу Галина Васильків звертається до напрацювань Н. Ярмоленко, М. Маєрчик, Н. Бурдо, Хв. Вовка, М. Мосса, О. Коновалової, І. Пошивайла, К. Грушевської, Ю. Тально-Гринцевича, М. Схіппер, О. Климентової, Г. Булашева. На підставі припущень, міркувань та висновків науковців, аналізуючи фізичні, соціальні, культурні, символічні, етнічні, сакральні аспекти тіла як “багатовимірного концепту”, авторка дисертації аргументує власну позицію про те, що тіло є семіотичним іконотропом, що максимально суб'єктивує зовнішній досвід. У контурі спостережень З. Фрейда, Ж. Лакана, В. Райха, К. Юнга (через аналітичні рефлексії Г. Гоєра, А. Сассенфельда, Д. Е. Макнілі), М. Кляйн, Ю. Крістєвої простежена концептуалізація означеної проблеми в призмі взаємозв'язку тілесних та психічних процесів. Тут відзначимо важливість схематизації та узагальнення у дослідницькій логіці Галини Васильків, позаяк таблиця 1 (“Типологія концепцій тілесності у філософському знанні”, с.46) засвідчує ретельність та всебічність осмислення проблематики тілесності для розбудови власного підходу в дискурсі поетологічно-поетикальних студій. Показуючи динаміку наукового дискурсу, авторка окремо акцентує на другій половині ХХ століття, звертаючись до поняття Я. Потапенко – “тілесний канон”, далі семантизуючи

поняття “тілознавство”, “габітус”, “блокнот пам’яті”, “постмодерне тіло”, “дрейф тіла”, “тіло-проект”, “постлюдина”. Цілісний науковий контур, в якому відбувалися істотні зрушення як базових аналітичних підходів, так і локальних спостережень та висновків у царині поетики художнього тексту, міжгалузеві дослідження та синтез оригінальних підходів (як-от, “нарративний поворот” чи помітний вплив когнітивістики на формування літературознавчого дискурсу тощо) дає достатні підстави зробити висновок про актуальність тіла як об’єкта наукового осмислення та центру оригінальних теоретичних моделей. Актуальний у новітньому літературознавстві гендерний дискурс представлений у дисертації переконливо й аргументовано, із залученням значної джерельної бази та аналізу різних наукових підходів – від трактування тіла як джерела гендерної проєкції “Я” до символізації “чоловічого” та “жіночого” у процесі оприявлення суспільних норм в соціокультурному просторі.

Осмислення теорії “іконотропізму” та когнітивістики (підрозділ 1.2) дало Галині Васильків можливість осмислити питання “природи образів як інструментів осягнення та структурування навколишнього світу” й простежити основні етапи формування та урізноманітнення філософських підходів до цього феномена. Розмисли від Платонової печери через емблематизацію у Сковороди з подальшим аналізом філософських ідей про сутність, природу та роль мистецтва й призначення митця постають у дисертації як широка панорама ідей, де органічно поєдналися “сугестивна здатність поетичного твору” та “поетичне малювання” (І.Франко), нерозривний зв’язок між словом та візуальним образом, що неодмінно зумовлює потребу “міждисциплінарного аналізу мистецьких текстів, що передбачає поєднання літературознавчих, когнітивістських і біологічних підходів” (с.82) (Е. Спольські), алгоритми “перекодування” образів (Р. Мюррей), а також дослідницькі пропозиції Л. Генералюк (у трактуванні мистецьких доміант творчості Тараса Шевченка), Р. Піхманця (в осмисленні художнього мислення Марка Черемшини), Ч. Пірса (у типології знаків), Т. Дікон (через переосмислення висновків Ч. Пірса відповідно до когнітивних особливостей маніпулювання знаками). Слід наголосити на важливості аналізу когнітивного матеріалізму, який Г. Васильків означає як окремий напрямок новітніх літературознавчих студій. Слушно наведену характеристику Т. Бовсунівської про те, що “сучасне літературознавство явно переживає когнітивний дисонанс”, варто дещо уточнити чи скоригувати, позаяк від 2010 року (опублікована праця) дотепер зреалізована низка дослідницьких проєктів, котрі сприяли активному подоланню “дисонансних” тенденцій, маркуючи смислове поле гуманітаристики суголосною термінологією, переконливим свідченням чого є також аналізована дисертація. Зокрема, у сфері проблематизації соматичної метафори в дискурсі рецепції та інтерпретації сенсів (підрозділ 1.3), що значно збагачує понятійний ряд когнітивного літературознавства. Цілісності й системності дослідженню додає аналіз феміністичного дискурсу співвідносно з поетикою тілесності (підрозділ 1.4). Для поетикальної деталізації у наступних розділах Г. Васильків звертається до концепції “жіночого письма” (Г. Сіксу), “концепції власного простору” (В. Вульф), “окремого жіночого канону” та “гінокритики” (Е. Шовалтер),

“семіотичного” та “символічного” рівнів людського існування (Ю. Крістевої), а також рефлексій Н. Зборовської, В. Агеєвої, М. Госовської, С. Павличко.

Другий розділ дисертації – **“Тіло як локус феміністичного іконотропізму: соматичне моделювання сучасного українського соціокультурного простору”** – засвідчує розуміння авторки, як саме методологічний інструментарій дослідження застосований до комплексного аналізу тілесних іконотропів у постмодерних феміністичних текстах, що репрезентують сучасний соціокультурний простір. Так, завдяки герменевтичному методу досліджена культурно-символічна роль тілесності в оприявленні смислових нашарувань. Феноменологічний підхід дав можливість дослідити тіло як суб’єкт творення образів, “що переживаються та конструюються в художньому досвіді, зближують письменницькі та читацькі горизонти”. Методологія феміністичної критики розширила аналітичні можливості для осмислення жіночого тіла “як простору формування ідентичності та як культурно сформатованого конструкта, залученого до дискурсивних практик влади, гендеру та саморепрезентації”. Зрештою, призма постколоніальних студій уможливила вивчення впливу колоніального досвіду на сучасну українську дійсність. Рефлексія та інтерпретація тілесності дали підстави зробити висновок про специфіку формування “самосвідомості та осмисленні гендерної теми”. Галина Васильків стверджує, що “роман “Польові дослідження з українського сексу” [О. Забужко] остаточно зафіксував новий варіант жіночого “голосу” як стилю, що увиразнив сексуальність і тілесність як легітимні та концептуально вагомі форми метафізичного, психоаналітичного, загалом, культурного інтерпретування фемінного” (с.120) (підрозділ 2.1). Для аргументації та підставовості дослідниці аналізує окремі, текстово репрезентовані, аспекти поетикального дискурсу, як-от: сенсові вузли твору, динаміку жіночої трансформації, домінанату особистісного досвіду в оповідній структурі, тіло як простір конфлікту, фемінізм як одну із форм свободи в постколоніальному суспільстві, соціально-історичний та культурний контексти образотворення. У призмі зіставлення-протиставлення “симулятивної реальності” та “власної тілесності” Г. Васильків проблематизує аспекти “жіночого” на противагу стереотипам “маскулінного”. Слід наголосити, що художній світ роману та специфіка його нарративної організації проаналізовані з урахуванням генеричного синтезу.

Для осмислення тілесності в хронотопному маркуванні Г. Васильків досліджує іконотропні асиміляції, репрезентовані нарративом роману-епопеї О. Забужко “Музей покинутих секретів” (підрозділ 2.2), означуючи твір як “один із небагатьох сучасних українських романів, що здійснює масштабну реконструкцію складного та травматичного періоду в історії України” (с.134). Простежуючи розгортання нарративу, авторка дисертації аналізує репрезентовану історію в сукупності матеріальних позначень “відчутної реальності”. Апеляція до метафор гри та музею дає можливість максимально деталізувати когнітивну проєкцію романного нарративу, синхронізувавши простір зал(у)(ів) із рецептивно-інтерпретаційним(и) сегмент(ом)(ами) пізнання сенсу твору. Погоджуємося зі спостереженням авторки за роллю іконічних фрагментів як маркерів “безперервного ланцюга когнітивно закоріненої історичної пам’яті” (с.136). Динаміка інтерпретації образів

переконливо репрезентована через механізм іконотропізму, що забезпечує збереження сенсу. Зокрема, увиразнення феміністичної парадигматики відбувається завдяки уважному прочитанню тексту з фокусом на окремих важливих аспектах: ролі митця (конкретизована ідея “залишення” після себе власного тіла у творі”), подробицях предметної деталізації (наприклад, сумочка як маркер “зовнішньої пам’яті” чи як засіб тривання особистісної ідентичності), окремих образах персонажів (жінки-мисткині чи батька, який виявляє спогади через сплетіння дрібних деталей: від рис зовнішності до характерного почерку), детальному аналізі фотографії як засобу організації художнього нарративу та змодельованої рецептивно-інтерпретаційної реальності. Важливе місце у дослідженні Галини Васильків належить з’ясуванню природи та специфіки функціонування тілесних іконотропів у творі Ірени Карпи “Baby travel. Подорожі з дітьми, або Як не стати куркою” (підрозділ 2.3). Принагідно відзначимо зауваження про рефлексію письменниці щодо жанрової приналежності твору (“веселий нон-фікшн” з уточненнями) і адресуємо це визначення літературознавцям, які матимуть достатньо підстав для “вписування” формально-змістової організації названого твору в генеричну систему сучасної літератури. Цікавим ракурсом дослідження є увага до метафори “жанки-курки” з репрезентацією етимології цього образу через осмислення традиційного образно-символічного контексту.

Третій розділ дисертації – ***“Тілесний іконотропізм як поетикальна модель конструювання національно-культурних смислів у сучасній українській літературі”*** – засвідчує продуктивне застосування семіотичного аналізу, міфологічного методу, прийомів рецептивної естетики та когнітивного літературознавства для осмислення тілесного образу, що трансформується в культурний код. Г. Васильків обрала романи Марії Матіос “Солодка Даруся” та “Мама” і роман Галини Петросаняк “Матриган” для дослідження “символічної проєкції травмованого тіла”, для актуалізації проблеми поколінневої травми, для цілісного осмислення архетипу української матері, а також для розуміння сутності хронотопної конфігурації певного географічно-культурного локусу. Тут слід відзначити складне та досить суперечливе у прикінцевому висновку припущення, позаяк авторка дисертації відзначає, що “сучасне світосприйняття людини [...] демонструє прагнення створити умовне “тіло” для нематеріальних або уявних сенсів задля полегшення їхньої рецепції та осмислення. Ця тенденція сприяє формуванню різноманітних проявів усвідомлення категорії “національного” (с.176). Логіка розгортання думки від когнітивних засад і форм репрезентації-рецепції-інтерпретації “абстрактних ідей” до встановлення зв’язку між “тілесним і національним” потребує залучення значно більшої кількості текстів, охоплення значно ширшого історико-культурного та соціально-ціннісного контексту, тож, вважаємо окреслений дослідницький вектор перспективним, таким, що має переконливе науково-методологічне майбутнє. Авторка простежує трансформацію тілесності та всебічно досліджує архетип української матері, аргументуючи висновок про його функціонування у надчасових і надпросторових параметрах, про його проявлення як маркера культурної самоідентифікації та національного патерна. Важливим ракурсом проблематизації тілесних іконотропів у художньому світі вважаємо фокус на когнітивних схемах, завдяки яким здійснюється процес сприйняття та

осмислення художнього тексту. У дисертації запропонована (та переконливо аргументована текстом) типологія в мікропарадигмі тілесної іконотропізації на матеріалі романів М. Матіос та роману Г. Петросаняк. У такий спосіб Г. Васильків деталізувала науковий дискурс пізнання індивідуального авторського стилю сучасних українських авторок. Повнота дослідження досягнена завдяки вдумливому читанню та ретельному аналізу тексту романів – від тлумачення назви творів (в т.ч. метафорики, що впливає на сприймання та розуміння), через деталізацію образів (як персонажів, пейзажів, так і предметної деталізації) до осмислення репрезентованих психоемоційних станів, а також виокремлення важливих для розуміння поезики тілесності стилістичних фігур.

У Висновках узагальнені основні результати здійсненого дослідження, систематизовані ключові положення про особливості вивчення поезики тіла та окреслені перспективи подальших літературознавчих студій в контурі синтезованої методології.

Отож, аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки, рекомендації достатньо обґрунтовані та достовірні.

3. Новизна наукових положень і одержаних результатів

Дисертація засвідчує продуктивний розвиток теоретико-літературних і поетикальних традицій українського літературознавства, зокрема визначає вектори дослідницького дискурсу і привертає увагу до тілесності як феномена, що перебуває у фокусі зацікавлення сучасної гуманітаристики у новітньому методологічному контексті та ціннісній парадигматиці. Новизна здійсненого дослідження, що втілилася у логіці наукового мислення дисертантки та здобутих результатах, полягає у тому, що **вперше** в українському літературознавстві:

- ✓ обґрунтовано поняття “тілесний іконотропізм” як специфічної поетикальної категорії;
- ✓ розроблена концептуальна модель аналізу тілесності у сучасному феміністичному дискурсі;
- ✓ системно досліджені художні стратегії репрезентації тілесного досвіду;
- ✓ виявлені нові інтерпретаційні можливості поєднання феміністичної критики з когнітивними та культурно-антропологічними підходами;
- ✓ узагальнені теоретичні дослідження, пов’язані з іконотропною семантикою;
- ✓ проаналізовано функціонування системи тілесних іконотропів у сучасній українській літературі, зокрема її феміністичних репрезентаціях.

Водночас авторка дисертації коректно розвиває традиції літературознавства, пропонуючи нові методологічні конфігурації для всебічного вивчення індивідуальних наративних стратегій у художньо-образному осмисленні тілесності.

Особистий внесок Галини Васильків як здобувачки наукового ступеня доктора філософії полягає у формулюванні ключової проблеми дослідження, ґрунтовному аналізі теоретико-методологічних, історико-літературних, літературно-критичних, літературно-художніх джерел, виборі об’єкта і предмета дослідження, формулюванні його мети й основних завдань. Дисертаційний текст засвідчує аналітичну глибину й достатню

аргументованість дослідницького підходу, який логічно та послідовно реалізувала Г. Васильків.

4. Теоретична цінність та практична значущість наукових результатів

Дослідження Галини Васильків має переконливу наукову перспективу, адже матеріали дисертації можуть бути корисними для поглиблення історико-літературного дискурсу, для деталізації теоретико-літературних концепцій у ділянці вивчення тілесності у філософській, культурологічній, літературознавчій проєкціях, а також вивчення тілесного іконотропізму в парадигмі когнітивного літературознавства.

Робота може бути складовою нормативного курсу “Історія української літератури” та дисциплін вільного вибору. Ідеї, які запропонувала та розвинула авторка дисертації, можуть бути використані під час написання курсових, кваліфікаційних робіт, при укладанні підручників, посібників, довідників. Отож, дисертація дає добре підґрунтя і для подальших наукових студій (передусім щодо природи й сутності тілесності, введення в науковий обіг українського літературознавства новітніх теорій когнітивістики, розширення горизонтів дослідження поетики тілесності у літературі), і для здійснення освітнього процесу в царині підготовки філолога.

5. Повнота викладу результатів дослідження у наукових фахових виданнях

Результати наукового дослідження Галини Васильків здобули належну апробацію із позитивною оцінкою завдяки участі у наукових заходах: міжнародних та вітчизняних наукових, науково-практичних, звітних конференціях. Дисертація обговорена і схвалена на фаховому семінарі зі спеціальності 035 Філологія кафедри української літератури факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 27.02.2026 р.). Науково-дослідницькі здобутки авторки дисертації викладені у 8 наукових публікаціях, із яких 5 – у наукових фахових виданнях України (категорії Б), 3 – в наукових виданнях, що додатково розкривають результати дослідження. Тематика і зміст зазначених публікацій свідчать про достатність викладу в них основного змісту дисертації. Кількість та якість публікацій здобувачки відповідають нормативним вимогам, що встановлені для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій здобувачки ступеня доктора філософії Г. В. Васильків дає підстави стверджувати, дослідження виконане з дотриманням принципів академічної доброчесності (рівень оригінальності 95,35%; рівень цитувань 16,48%). Текст наукової роботи та наукових публікацій виконаний із послідовним та доречним посиленням на джерела інформації. Дисертація відповідає вимогам Закону України “Про авторське право і суміжні права” (№ 2811-IX від 29.12.2022 р.), Закону України “Про академічну доброчесність” (№ 4742-IX від 18.12.2025 р.).

7. Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації

Зіставний аналіз тексту анотації та основних положень дисертаційної роботи Г. М. Васильків свідчить про їхню відповідність. Анотація вичерпно реперезентує текст дисертації. Обидва документи оформлені та укладені відповідно до вимог, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

Дисертація Галини Васильків “Поетика тілесного іконотропізму в сучасному феміністичному дискурсі” складається із анотації, вступу, трьох розділів, загальних висновків, переліку використаних джерел (246 позицій), двох додатків. Матеріали дисертаційної роботи викладені на 270 сторінках (з них 238 сторінок основного тексту). У роботі представлено ретельне дослідження дискурсу тілесності через аналіз поетикальних особливостей романного нарративу в сучасній українській літературі.

Дисертаційна робота написана українською мовою з використанням сучасної наукової термінології. Виклад матеріалу дисертації є логічним, грамотним і відповідає вимогам до наукових праць, зміст роботи висвітлює основні результати наукових досліджень.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту і оформлення дисертаційної роботи

Здійснене наукове дослідження окреслило горизонт значного аналітичного простору в пізнанні та осмисленні феномена тілесності в контурі новітньої літературознавчої методології на матеріалі сучасної української романістики. Ідеї, міркування та висновки авторки спонукають до потреби додатково виразити окремі аспекти дослідження чи уточнити деякі положення дисертації:

1) У процесі аналізу культурно-філософських кодів тілесності в романі Оксани Забужко “Польові дослідження з українського сексу” використане поняття “ідеальне українське тіло”. Як це поняття співвідноситься із концепцією Д. Скотт про гендер як “первинний спосіб означування владних відносин”?

2) Для аналізу способів нарації зроблений акцент на прийомі дзеркальності (який описала Т. Гундорова), застосованому в романі О. Забужко. Яку роль цей прийом виконує у концептуалізації тілесності, в оприявленні нарративної стратегії авторки та у проблематизації когнітивних підходів до вивчення поетики тіла в художньому світі?

3) У дослідженні Антоніни Лахманюк “Когнітивні аспекти малої прози Михайла Коцюбинського” (2020 р.) представлена типологія когнітивних ефектів (як-от, ефект невирішеності, ефект невизначеності, ефект незавершеності, ефект розгубленості, ефект когнітивного дисонансу, когнітивний ефект іронії, ефект невпевненості). В аналізованій дисертації детально описані сенсорні аспекти сприймання та репрезентації тілесності (зокрема, у романі М. Матіос, підрозділ 3.1). Чи вбачає авторка дослідження перспективу застосування типології ефектів до аналізу когнітивних елементів у романному нарративі сучасної української літератури, зокрема в обраному сегменті жіночого письма?

Висловлені питання спрямовані на поглиблення і деталізацію наукового дискурсу, не мають принципового характеру, не применшують наукової

грунтовності та практичної цінності здійсненого дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам.

Враховуючи актуальність обраної теми дослідження, його структуру, зміст, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, дисертаційну роботу Васильків Галини Миколаївни “Поетика тілесного іконотропізму в сучасному феміністичному дискурсі” слід вважати самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-теоретичному, методичному та емпіричному рівнях, дослідженням, що має комплексний та логічний характер і яке відповідає всім вимогам рівня наукової кваліфікації здобувача, що зазначено у наказі Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації” (зі змінами) щодо оформлення дисертації, а також у “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Авторка наукового дослідження Васильків Галина Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Опонент:

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри світової літератури
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Лідія МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКА